

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

ABSZTRAKT¹

Kevés olyan személyisége van a magyar kultúrának, aki ennyire egyértelmű és nagy léptékű pályát futott be külföldön, és ekkora befolyással bírt az elkövetkező generációk művészetére. Auer Lipót egy veszprémi szobafestő tehetséges fiából lett a Szentpétervári Konzervatórium tanára, az orosz cár szólóhegedűse, udvari tanácsosa, az Orosz Zenei Társaság igazgató-karmestere. Az 1917-es forradalom kitörésekor Amerikába távozott, ahol sztárnak kijáró ünneplés fogadta. Követői világhírű hegedűművészek: Mischa Elman, Jascha Heifetz, Nathan Milstein, Efrem Zimbalist – úgy tekintettek rá, mint mesterükre. Nyolcvan évesen még a Carnegie Hallban koncertezett. Halála után New Yorkban helyezték nyugalomra, temetésén tömegverekedés tört ki. Mindvégig magyarnak vallotta magát, miközben az egyetemes kultúra része lett.

ABSTRACT

There are not many personalities in the Hungarian culture who had such a clear and grandiose career abroad and made such a great impact on the art of the next generations. Leopold Auer, the talented son of a house painter from a town in Transdanubia, called Veszprém, became the teacher of the Conservatory of St. Petersburg, the solo violinist and counselor of the Russian tsar and the director and conductor of the Russian Music Association. When the revolution broke out in 1917, he left for America where he was received with a celebration due to big stars. His followers were world renowned violinists such as Mischa Elman, Jascha Heifetz, Nathan Milstein, Efrem Zimbalist who all considered him as their master. He gave concerts at Carnegie Hall at the age of 80. He was buried in New York where a big scuffle broke out at his funeral. He considered himself Hungarian until the end of his life, while he became the part of the cultural heritage of mankind.

¹ Kovács Péter és Bárány László filmje, a Gyökerek és ágak – Auer Lipót története 2011-ben jelent meg az Olive Art produkciójában. A kutatásban és a film szöveggönyvének elkészítésében tudományos munkatársként vettem részt. Jelen írás a filmben és a vonatkozó bibliográfiában felsorolt anyagokban nem publikált kutatási eredményeket is tartalmaz. (MZJ)

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

Mezei Zoltán József teológus, kultúratörténész, dokumentumfilmes, szerkesztő. Magyarország vidéki zsidóságának deportálását megörökítő dokumentumfilm-sorozatok (Bárány László rend.: Soá napja; KL Auschwitz) forgatókönyvírója, szerkesztője. A világhírű hegedűs, Auer Lipót életéről szóló zenés film (Bárány L. rend.: Auer – Gyökerek és ágak) tudományos munkatársa. A Hetek című hetilap és az ATV 700-as klub című műsorának munkatársa. Jelenleg a veszprémi zsidó közösséggel kapcsolatos forrásokkal, emlékekkel foglalkozik, ezeket gyűjti egy kötetbe, „Amíg az ég a föld felett lesz” címmel. Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Zsidó Vallástudományi Doktori Iskolájának hallgatója.

Zoltán József Mezei theologian, cultural historian, documentarian, editor. Screenwriter and editor of two documentary series about the deportation of Hungarian Jews outside Budapest (The Day of the Shoah, KL Auschwitz; director: László Bárány). Scientific researcher for the music documentary about the life of the famous violinist, Leopold Auer (Roots and Branches – The Leopold Auer Story; director: László Bárány). Contributor to the Hetek weekly magazine and the Hungarian versions of The 700 Club on ATV. Currently, he researches the sources and records about the Jewish community of Veszprém and collects these in a book which will be released under the title “While the Sky Will Be Above the Earth”. He is a PhD student at the Jewish Theological Seminary – University of Jewish Studies.

Leopold Auer – Auer Lipót. Veszprémben született, Magyarországon mégis kevesen hallottak róla. A haza nem tekintette magáénak. Pedig kevés olyan személyisége van a magyar kultúrának, aki ennyire egyértelmű és nagy léptékű pályát futott be külföldön, aki ekkora befolyással bírt az elkövetkező generációk művészetére. A veszprémi szobafestő tehetséges fiából a Szentpétervári Konzervatórium tanára, az orosz cár szólóhegedűse, udvari tanácsosa, az Orosz Zenei Társaság igazgató-karmestere lett. A forradalom kitörésekor Amerikába távozott. Hírneve előtte járt, sztárnak kijáró ünneplés kísérte. Követői világhírű hegedűművészek: Mischa Elman, Jascha Heifetz, Nathan Milstein, Efrem Zimbalist – úgy tekintettek rá, mint mesterükre. Nyolcvan évesen még koncertet adott a Carnegie Hallban, New York-i temetésén tömegverekedés tört ki.

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

Az információ hiányából fakadó zavar – vagy csupán a pusztán figyelmetlenség –, amely Auer személyét itthon elködösítette, világosan kiolvasható a *Veszprémi Hirlap* [sic!] 1931. július 19-én megjelent, Veszprém zenei életéről közölt írásából is.

„[...] Születtek itt más művészek [is], akik máshova mentek meghalni. Itt születtek, de a város nem tudja mivé lettek, hova mentek s ha most meg fogja tudni, sem vallhatja magának azt a két mostoha gyermeket, kiknek taníttatásához nem volt szive hozzájárulni. Régen volt ez bizony, 1857-ben, mikor a kis Auer Lipót 11 éves korában elkerült Veszprémből, aztán igen nagy művész lett belőle.² 1868-ban az orosz cári udvarba került, ott orosz nemességet is kapott, majd 1918-ban Newyorkba költözött, de szülővárosáról máig sem akar hallani. Talán az öreg 86 éves művésznak már senki hozzátartozója sem él itt.”³

A szerző figyelmét úgy látszik elkerülte a hegedűművész egy évvel korábbi, a világsajtót megtöltő halálhíre. Auer Lipót 1930. július 15-én, 85 éves korában meghalt, ő mégis úgy ír róla, mintha az idős, már 86 éves művész még élne New Yorkban. A zűrzavart csak

² Itt úgy tűnik, hogy a szerző végképp keveri az évszámokat. Ha Auer 1857-ben volt 11 éves, akkor 1846-ban született, ebben az esetben azonban csak 1932. júliusában töltötte volna be a 86. életévét. Ha a *Veszprémi Hirlap* háza táján nem is voltak túlságosan tájékozottak, a *Veszprémvármegye* [sic!] c. lap, mint azt látni fogjuk, másfél hónapos késéssel ugyan, de tudósított Auer temetéséről. Rakos Miklós pedáns cikkgyűjteményében azonban ez utóbbi tudósítás datálása is téves: 1930 helyett 1931. szeptember 7. (Rakos Miklós: *Veszprémtől Szentpétervárig*. [Részletek.] In: *Vár ucca tizenhét*, negyedévkönyv, III. évf. 1. szám, 1995/1. Auer Lipót-összeállítás, Veszprém, Nagy Károly, Sípos Zoltán VMK, 198. [Továbbiakban: *Veszprémtől Szentpétervárig*.]) Ugyanakkor Rakos cikkgyűjteményét kiegészíteném még egy Auer-vonatkozású írással: Egy hegedűművész kitüntetéséről. *Veszprémvármegye*, 1931. január 18. 4. A cikk Rónai (Róth) Kálmánt, Auer Lipót szintén hegedűművész unokaöccsének, az Angol Királyi Operaház tagjának Horthy kormányzó általi kitüntetéséről említi. Az ünnepelő rokonság körében ott találjuk dr. Spitzer Mór és József ügyvédek; előbbi 1931. december 18-án bekövetkezett haláláig a veszprémi zsidó hitközség elnöke volt.

³ Markovits István: *A zene fejlődése Veszprémben*. In: *Veszprémi Hirlap*, 1931. július 19. 9.

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

tetézi, hogy az említett másik „mostoha gyermek” – a szintén híres zsidó muzsikussal, Raimann Rezső – neve valamilyen szerkesztési hiba folytán egyébként meg sem jelent a cikkben.⁴

Veszprémtől Párizsig

A 18. századi Veszprémbe, a külső és belső migráció eredményeként egyre nagyobb számban érkeztek német, osztrák, morva, cseh és zsidó lakosok. A püspöki székhelyen a gabona- és marhakereskedők, szatócsok, tímárok, dohányárosok és a többiek természetesen csak a helyi földesúr, ez esetben a püspök engedélyével telepedhettek le.⁵ Auer Lipót szülei már ebbe az etnikai, kulturális és vallási értelemben is sokszínű városban vetették meg a lábukat 1836-ban. A csehországi születésű Auer Simonnak és Lovasberényből elszármazott feleségének, Grosz Rozáliának mind a négy gyermekük itt született, utolsóként Lipót, 1845. június 7-én.⁶ Életrajzában így ír erről:

„...Bölcsőm Magyarországon ringott. Veszprémnek hívják azt a kis helységet, ahol apám szobafestő volt. Szülőföldem hagyományaihoz híven [...] tejesüveggel és [...] hegedűvel együtt neveltek fel...” (Auer Lipót)⁷

Auer apja, szakmájának köszönhetően közvetlen kapcsolatba került a város arisztokráciájával, magas rangú papjaival. A társadalmi ranglétrán elfoglalt szerény helye ellenére becsülték munkájáért, így megbízói olykor a családjára felől is érdeklődtek.

⁴ Raimann Rezső (Rudolf Raimann) zsidó származású opera- és operettszerző (1861. május 7. Veszprém – 1913. szeptember 26. Bécs).

⁵ Ebben az időben (1825–1842) Kopácsy József volt Veszprém püspöke. A Wikipédián tévesen 1827–1841-es hivatali idő olvasható [2013. november 21.].

⁶ *Veszprémtől Szentpétervárig*, 158.

⁷ *Ibid.* 158. Hivatkozik: 203./ 3. jegyz.: Emil Hilb: *Die Musik. XVII.* 1924–25, 826.

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

Ilyenkor nem mulasztotta el megemlíteni, hogy öt-hat éves kiskora mutat némi tehetséget a zenében.⁸

A veszprémi püspök – a helyi kultúra legfőbb mecénása – önálló zenekart működtetett, a székesegyházban hivatásos zenészek közreműködésével ősbemutatókat tartottak. Veszprém egyfajta zenei központtá vált. A polgári családoknál már divatba jött a házimuzsikálás. A szegényebb körök számára is hozzáférhető, viszonylag elérhető árú hegedű pedig – amellet, hogy Magyarországon nemzeti hangszernek számított – különös kapoccsal kötődött a zsidó lélekhez.

„A zsidókat oly gyakran úzték el otthonukból, hogy a hegedű – amit könnyen magukkal vihettek – lett vigasztaló útítársuk. Amellet a zsidó mélységesen tudatában van örökségének. Hagyományos tisztelete a Szentírás iránt odaadó tanítvánnyá és interpretátorrá teszi – a hegedűsnek mindkét tulajdonság javára válik.”⁹

Auer Simon el is vitte fiát a székesegyház elsőhegedűséhez, Liedl Lipóthoz, hogy megtudja, érdemes-e zenére taníttatni őt.

„Apám tette ezt anélkül, hogy kikérte volna a véleményemet. A hegedűs végigmért, és rögtön kezembe adott egy nagyon kicsi hegedűt és vonót. Ez az esemény jelentette tanulmányaim kezdetét.”¹⁰

⁸ Auer Lipót: *My long life in music* [sic!], 1923. In: *Vár ucca tizenhét*, negyedévkönyv, III. évf. 1. szám, 1995/1. Auer Lipót-összeállítás, Veszprém, Nagy Károly, Sípos Zoltán VMK, 158. (Továbbiakban: *My long life in music*.)

⁹ Yehudi Menuhin – Curtis W. Davis: *Az ember zenéje*. Budapest, 1981, Zeneműkiadó, 236.

¹⁰ *Veszprémtől Szentpétervárig*, 182. Idézet Auer 84 éves korában a Curtis Institute of Music főiskolai lapjának, az *Overtones*nek adott „Auer professzor válaszol” címmel, 1929. novemberében megjelent nyilatkozatából.

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

„Hetven esztendővel ezelőtti [...] hegedűóráimra csak kevésé emlékszem. Hetente három vagy négy alkalommal mentem órára tanáromhoz, de azt már nem tudom emlékezetembe idézni, mit játszatott velem, vagy hogyan tanított engem. Két vagy három éven keresztül folyamatosan vettem tőle órákat, amikor szüleim – bár korántsem voltak gazdagok, sőt éppen ellenkezőleg! – barátaik tanácsára úgy döntöttek, hogy Budapestre,¹¹ Magyarország fővárosába küldenek a konzervatóriumba.” (Auer Lipót)¹²

Nyolc éves korában így nyert felvételt Auer Lipót a Pest-Budai Hangászegyleti Zenedébe, az egykor ugyancsak veszprémi Ridley-Kohne Dávid legígéretesebb növendékeként.¹³ A professzort akkoriban a város első tanáraként tartották számon, aki egyben a Nemzeti Opera zenekarának koncertmestere volt, így bizonyos idő elteltével megszervezte Lipót debütálását az Operaház egyik jótékonysági koncertjén.

„Mendelssohn hegedűversenyét játszottam, ami abban az időben szinte újdonságnak számított, és jól emlékszem, hogy az esemény

¹¹ Az akkori Pest-Budára.

¹² Auer Lipót: *A hegedűjáték, ahogy én tanítom*. In: *Vár ucca tizenhét*, negyedévkönyv, III. évf. 1. szám, 1995/1. Auer Lipót-összeállítás, Veszprém, Nagy Károly, Sípos Zoltán VMK, 107–108. (Továbbiakban: *A hegedűjáték, ahogy én tanítom*.); *Veszprémtől Szentpétervárig*, 158. (A filmben elhangzó idézet ez utóbbi tanulmányból származik.)

¹³ Ridley-Kohne Dávid: Veszprém, 1812. április 5. – Maglód, 1892. december ? A pesti Nemzeti Színház hangversenymestere és a Pest-Budai Hangászegyleti Zenede tanára volt, zeneakadémiai tanárként is működött. Sokat koncertezett Ausztriában és Olaszországban. Egyik sikeres londoni fellépése után vette fel az angolos Ridley nevet. Ez választ ad a kérdésre, miként is ejtsük Kohn[e] Dávid különös, és persze nem nemesi előnevét. (A dilemma gyakorlati módon merült fel a *Gyökerek és ágak* című film hangfelvételei közben. Ott és akkor sajnos nem sikerült választ adni a kérdésre, ezért a magyaros 'ridlei kón' kiejtésnél maradtunk.) A Kohne/Kohné/Cohné vezetéknevű ilyen írásmódjára ismerünk más példát is (lásd Cohné József fogarasi rabbit [*Zsidó Lexikon* {szerk.: Ujvári Péter}. Budapest, A Zsidó Lexikon Kiadása, 1929. 176. {Továbbiakban: *Zsidó lexikon*}).

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

tiszteletére egy új, magyaros stílusú ruhát készítettek számomra, amire nagyon büszke voltam.” (Auer Lipót)¹⁴

A továbbiakban Auer neve egyre gyakrabban tűnt fel az előadótermek falragaszain. A kritikusok pedig nagy reményeket fűztek a tehetséges gyermek jövőjéhez.

„Tegnap délután az Európa-teremben a kis hegedű virtuóz Auer Lipót hangversenye szép közönség előtt ment véghez. Az en miniature művész becsületére válik mesterének a derék zenedei tanár Ridley Kohneknak. A remény, mit Auer Lipót jövőjéhez kötnek, nem alaptalan. Belőle kitartás és szorgalom mellett valódi művész válhatik, mert mi tehetségét illeti, annak ezúttal meglepő jeleit adá...”¹⁵

Akadtt persze újságíró e honban, aki nem titkolta a csodagyerek-kultusz iránti ellenszenvét, és ennek vitriolos gúnnyal adott hangot.¹⁶ Ám az érezhetően igazságtalan és ízléstelen hangnem nyilvánvalóan nem állt arányban a tizenegy éves ifjú és zenésztársa következetes és lelkiismeretes felkészülésével. Még akkor sem, ha teljesítményük – amire egy homályos utaláson kívül megint csak nincs bizonyíték – olykor hullámozó volt.

„[...] S ezzel vége – – hó hó! majd elfeledtük a két kis Wunderkindet, a kik szinte közreműködtek. Hogy is lehetne a mai világban egy harmadfél óráig tartó akadémia Wunderkindek nélkül.

¹⁴ *My long life in music*, 12.

¹⁵ *Hölgyfutár* (Közlöny az irodalom, társasélet, művészet és divat köréből), Budapest, 1856. március 10. 231. [Adott számon belül: 3.] (Budapest, 7-ik évi folyamata 58. [sz.]. Felelős szerkesztő s kiadó: Berec Károly.)

¹⁶ Mégpedig szintén a *Hölgyfutár* című lapban, egyetlen héttel az iménti dicséző hangú kritikát követően.

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

Ez épen oly divat most, mint midőn a középkori fejedelmek [sic!] nem is tarták udvarukat udvarnak, ha azt egypár törpe nem egészíté ki.

Részünkről e divatnak nem vagyunk barátai.

Az examennek mindenütt inkább helye van mint a nemz. szinpadon, s szeretnők ha jövőre ily apróságokkal – kik a művészet világában még csak a jó reménység fokát érték el, – a rendezőség nem bábozna.

Mert Erkel úr tanítványa Schönfeld Lajos bár ügyesen zongorázik, s Auer Lipót hegedűlési tehetségét sem lehet kétségbevonni, de mindkettő csak reményt, s nem élvezetet ad a közönségnek. A remény pedig oly mindenütt található valami, a miért nem érdemes bementi díjat fizetni.

Nem vagyunk tisztában, ha a közönség menyisége felől szólni, a szinbirálat körébe tartozik e, ha igen úgy elmondhatjuk, hogy a közönség szép részvétet tanúsított.”¹⁷

Auer karrierjét hosszú évek kitartó munkája előzte meg. Akárcsak a gyermek Mozartot, sokáig apja menedzselte, és küzdött azért, hogy fia taníttatását biztosítani tudja. Büszke volt rá, és előtte lebegett a cél, hogy neve, az Auer név, fián keresztül felemelkedjen.¹⁸ Erre azonban a kezdeti megpróbáltatások idején nem sok esély látszott. „Jóságos apám!

¹⁷ *Hölgyfutár*, Budapest, 1856. március 17. 256. [Adott számon belül: 4.] (Budapest, 7-ik évi folyamata 64. [szám].)

¹⁸ ATV, Jam: *Gyökerek és ágak. Film Auer Lipót hegedűvirtuóz életéről*. Mészáros Tamás interjúja Heller Ágnessel, Bárány László filmrendezővel és Kováts Péter hegedűművésszel, a film szerkesztő-producerével. 2010. december 24. (Továbbiakban: ATV, Jam.) Heller Ágnes által megfogalmazott gondolat.

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

– írta a művész. – Mi pénzbe került neki belém vetett bizalma. Velem akart sokat keresni, és közben rám költötte kis összekuporgatott pénzét.”¹⁹

Ebben az időszakban számos zsidó származású hegedűs telepedett le külföldön, és szerzett tekintélyt, miközben tevékenységével Magyarország zenei fejlődésére is hatással volt. A pesti Böhm József (1795–1876) olyan kiválóságok mestere volt, mint a miskolci Reményi Ede (1828–1898), a köpcsényi Joachim József (1831–1907), a tatai Singer Ödön (1830–1912) és a pesti Grün Jakab (1837–1916). Reményi (Hoffmann) Ede, Görgey Artúr hegedűse a szabadságharcban való részvétele miatt emigrációba kényszerült. Jelentős hegedűművésznek számított még a pozsonyi Hauser Miksa (1822–1887) és az ugyancsak pozsonyi Strauss Lajos (1835–1889).²⁰

1856-ban, az első nyilvános fellépések után néhány segítőkész zenerajongónak hála, Lipótot szülei bemutatthatták a bécsi Jacob Dontnak. Tanulmányait hamarosan az osztrák főváros konzervatóriumában folytathatta. Dont rakta le alapjait Auer hangszeres technikájának. Tizenhárom évesen Bécsből indult tovább vidéki koncertkörútra apjával, kezében a megszerzett diplomával és az ezzel járó – számára a legmagasabb kitüntetéssel felérő – ezüstmedállal, hogy vándorzenészként próbáljon szerencsét és megkeresse a családja támogatásához szükséges pénzt.²¹

¹⁹ *Veszprémtől Szentpétervárig*, 160.

²⁰ *Ibid.* 159.

²¹ *My long life in music*, 12–13.

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

Veszprémben, ahová nyaranta vissza-visszalátogatott, lehetőséget kapott Ranolder János püspöktől,²² hogy a székesegyházban fellépjen. A misejegyzékben, az ún. *elenchusban* a következő bejegyzés olvasható erről az eseményről: 1857. szeptember 27-én Liedl *Offertoriumát* a „kis Auer” játszotta.

„Egyik bécsi utam alkalmával egy zeneszerző barát otthonában találkoztam Károly Goldmarkkal [...], aki később a „Sába királynője” és a „Sakuntala” nyitány szerzőjeként vált híressé és – ami még fontosabb a hegedűsök számára – ő írta később azt a hegedűversenyt is, amelyet a repertoárban a legjobbak egyikének tartanak. Abban az időben még csak a Császári Udvari Opera zenekarában brácsázott. [...] Goldmark rendkívül szerény, alacsony, nagyfejű emberke volt, hosszú, dús fürtökben omló hajjal, ami akkoriban a fiatal zenészek körében kedvelt hajviselet volt, szerintem főként Liszt és Paganini példájának hatására. Mondanom sem kell, én is követtem a divatot és abszolút tehetségtelennek éreztem volna magam, ha nem hagyom hajam megnőni éppúgy, mint a szóban forgó géniuszok. Goldmark és én halála napjáig barátok maradtunk.” (Auer Lipót)²³

²² Hivatalban: 1849–1875.

²³ *My long life in music*, 12–13. Goldmark Károly: Keszthely, 1830. május 18. – Bécs, 1915. január 2.

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

Párizstól Szentpétervárig

Auer Simon és a fia európai utazásuk során gyakran nyomorúságos körülményekkel szembenézve járták be Magyarország, Ausztria, Németország és Hollandia tájait. Szemük előtt azonban ott lebegett a cél,²⁴ az akkori zenei élet mekkája, az igazi megmérettetés helyszíne: Párizs, ahol az Operában még Richard Wagner is megbukott a Tannhäuserrel.²⁵ Lipót tizenhat évesen érkezett a francia fővárosba, és az ott töltött hónapok egész életét meghatározták. Párizsi tartózkodásának csúcspontja a Salle Pleyelben adott koncert volt. Ekkor ismerkedett meg Berliozzal és az olasz zeneszerzővel, Rossinivel, aki meghívta őt rendszeres fogadásainak egyikére, hogy ott is bemutassa hegedűtudását.

Itt érte utol a régóta áhított siker, amely egyelőre nem járt anyagi áttöréssel. Ám a Párizsból hozott ajánlólevél egyenes utat jelentett Hannoverbe, a fejedelem udvari zenekarának karmesteréhez, a híres hegedűshöz, (a korábban már említett) Joachim Józsefhez. A vak V. György udvarában Joachim fő feladatákként hetente egy-két alkalommal játszott az uralkodó előtt, ettől eltekintve azonban korlátozás nélkül turnézhatott. Miután látta, hogy Auer anyagi gondokkal küzd, elvitte őt az udvarba, ahol együtt játszották Bach D-moll kettős versenyét. Az így kapott fizetéséből Auer hetekig finanszírozhatta hannoveri tanulmányait.

„[Joachim] Gyakran volt távol rövid koncertutakon, melyek után hazatérve [...] az volt a szokása, hogy egy szolgáját küldte

²⁴ Tulajdonképpen már régóta ott lebegett: a pesti tanulmányok óta. Auer akkoriban kezdett módszeresen tanulni Jean-Delphin Alard, a párizsi konzervatórium professzorának hegedűiskolájában felvázolt irányvonal alapján. (*A hegedűjáték, ahogy én tanítom*, 108.)

²⁵ 1861. március 13-án. (*My long life in music*, 18.)

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

tanítványaihoz, ezúton tudatva velük az órák pontos idejét. Inspirálóan hatott rám, s a művészetnek olyan felsőbb régióit nyitotta meg számomra, amelyek addig rejtve maradtak. [...] Mesterek partitúráit tanulmányoztuk és megpróbáltunk a művek legmélyére hatolni. Tanulótársaimmal sokat játszottam kamarazenét, és meghallgattuk egymás szólójátékát, majd pedig kritizáltuk a hibákat. A Joachim által vezényelt szimfonikus koncerteken is résztvettünk, és büszkeséggel töltött el bennünket a gondolat, hogy ott lehettünk, habár a hegedűsök leghátsó sorában ültünk.” (Auer Lipót)²⁶

A szárnyait bontogató Brahmszal is ekkoriban ismerkedett meg.²⁷ Két évet töltött patrónusánál, Joachimnál, akinek rendhagyó óráit nemcsak tanítványai, hanem híres, koncertező művészek is rendszeresen látogatták.

„A zene művészetében az igazi és magasztos iránti rajongásom és lelkesedésem ezekre a boldog időkre vezethető vissza. Fokozatos művészi fejlődés és meggyőződés révén igazi muzsikusi rangra emelkedtem. Szószólóm a hegedű lett.” (Auer Lipót)²⁸

Miután 1864 novemberében sikerrel vendégszerepelt a lipcsei Gewandhaus-koncertek egyikén (a rendezvénysorozatot Felix Mendelssohn alapította), felajánlották neki a düsseldorfi zenekar hangversenymesteri állását. Évente nyolc koncertjükön kellett betöltenie az első hegedűs szerepét, valamint egy-két alkalommal szólolistaként fellépnie. És az sem volt mellékes, hogy tizenkilenc évesen megszabadult anyagi gondjaitól!

²⁶ Ibid. 22.

²⁷ Uott.

²⁸ *Veszprémtől Szentpétervárig*, 182. (Id. mű: *Overtones*.)

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

„Igazi boldogság volt. Úgy tűnt, életem legnagyobb álma vált valóra. Volt címem, igazi koncertmester lettem.” (Auer Lipót)²⁹

Karrierje néhány további állomását követően³⁰ 1868-ban Londonban tett látogatást, ami szintén sorsfordítónak bizonyult Auer életében. 23 évesen sikerült megvásárolnia egy Stradivarit, amely egész életén át komoly inspirációt jelentett számára.³¹ (Ez a hegedű ma a chicagói Stradivari Társaság tulajdona, és Vagyim Gluzman hegedűművész használja.) Auer Londonban együtt koncertezett Anton Rubinsteinnel, aki hat évvel korábban alapította meg a Szentpétervári Konzervatóriumot.³² Rubinstein zongorajátéka óriási hatást gyakorolt rá:

„Ez volt az első alkalom, hogy ezt a nagy művészt játszani hallottam. [...] Úgy tűnt, mintha még sosem hallottam volna senkit igazán zongorázni.” (Auer Lipót)³³

A magyar hegedűs hasonlóan mély benyomást tett az orosz muzsikusra. Rubinstein ajánlásával három éves szerződést kapott a pétervári konzervatóriumba, hogy az

²⁹ *My long life in music*, 25.

³⁰ 1866-ban Julius Stockhausen, a Hamburgi Filharmóniai Társaság igazgatója meghívta a hamburgi zenekarhoz koncertmesternek. (Düsseldorfba a továbbiakban is sokszor ellátogatott, utoljára 1902-ben lépett fel itt, amikor Brahms hegedűversenyét adta elő.) Breslauban Leopold Damrosch vezénylete alatt játszott. Hamburgban a híres Müller-kvartettben is szerepelt, amikor őt hívták, hogy a beteg elsőhegedűst helyettesítse. Egy vendégszereplésük alkalmával a meiningeni herceg udvarába is eljutottak, ahol huszonkét évesen a Meiningeni Kereszttel tüntették ki. Később megkapta a francia becsületrendet is. Düsseldorfi évei alatt nyaranta Wiesbadenbe, a híres fürdőhely-kaszinóvárosba hívták, ahol megismerkedett Henryk Wieniawskival, a híres lengyel hegedűművésszel. Ő mutatta be Nyikolaj Rubinsteinnel, aki amellet, hogy nagyhírű zongoraművész, a Moszkvai Konzervatórium igazgatója és a Moszkvai Szimfonikus Zenekar karmestere is volt. Baden-Badenben pedig Johann Straussal, a fénykorát élő keringőkirállyal hozta össze a sors. (*Veszprémtől Szentpétervárig*, 163–164.)

³¹ A „300 giné”-s vételről tudósít a Zenészeti Lapok 1868. augusztus 2-i száma is. 1868 körül 1 guinea (£1,05) kb. 63 fontot ért a font 2013-as, jelenlegi árfolyamán. Forintba átszámolva ez az összeg a font középárfolyamán (2013. november 21-én): kb. 7 073 750 Ft.

³² Anton öccse, Nyikolaj Rubinstein pedig az 1866-ban alapított Moszkvai Konzervatórium igazgatója lett.

³³ *My long life in music*, 35. (Az eredeti fordításban „játszani a zongorán”).

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

intézmény legfiatalabb professzoraként, Henryk Wieniawski³⁴ utódként betöltse a hegedűtanári állást. Röviddel az után, hogy 1868. szeptember elején megérkezett az orosz fővárosba, megismerkedett Karl Davidovval, a korszak nagyhírű csellistájával, és átvette az Auer-Davidov kvartett vezetését. A három éves szerződésből negyvenkilenc Oroszországban töltött év lett...

„[...] Minden új [...] kamarazenei darabot a mi kvartettünk adott elő elsőként. [...] Ebben a felállásban hangzottak fel először Csajkovszkij, Arenszkij, Borogyin és Kjuj [...] kvartettjei, és Anton Rubinstein új kompozíciói.” (Auer Lipót)³⁵

1872-től 1907-ig töltötte be a Gyagilev vezette Cári Orosz Balett szólóhegedűsi posztját. A Romanov-ház uralkodójától, a később merénylet áldozatául esett II. Sándortól Leopold Szemjonovics Auer – ahogy ekkoriban nevezték – 1874-ben megkapta a „cár szólistája” címet és a kinevezéssel járó rendszeres külön honoráriumot.³⁶ Még ugyanebben az évben felvette az ortodox keresztiséget, és feleségül kérte az orosz egészségügyi miniszter kisebbik lányát,³⁷ akitől utóbb négy gyermeke született. (Nászútra Veszprémbe utaztak, ahol az Auer-szülők továbbra is csupán egy kis rövidáru-kereskedést vezettek.)³⁸ Családját évek múltán elhagyta, de levelezése és egyéb dokumentumok arról tanúskodnak, hogy anyagilag továbbra is gondoskodott róluk.

Mivel a konzervatóriumi tagság uralkodói védelem alatt állt, minden professzor és igazgató a felsőbb társadalmi rétegekhez tartozhatott, sőt bizonyos számú szolgálatban

³⁴ 1835–1880.

³⁵ Ibid. 41.

³⁶ Alekszandr Nyikolajevics Romanov II. Sándor néven 1855. március 3-tól 1881. március 13-ig, meggyilkolásáig ült a cári trónon.

³⁷ Nagyezsda Jevgenyevna Pelikant, az apa nem minden tiltakozása ellenére.

³⁸ Auer édesanyja 1883-ban, édesapja 1889-ben halt meg, sírjaik a veszprémi temetőben vannak. (*Veszprémtől Szentpétervárig*, 198.)

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

eltöltött év után nyugdíjra is jogosulttá vált. Ez különösen értékes privilégium volt a zsidó származású konzervatóriumi hallgatók számára, mert diplomájuk feljogosította őket arra, hogy beköltözhesse a két főváros valamelyikébe, Szentpétervárra vagy Moszkvába. Zsidók ugyanis csak a letelepedési övezeten belül élhettek, az állami szolgálatban és a szabad pályákon való részvétel tilos volt számukra, így a Marinszkij Színház, a Cári Balett központja – ahol egyébként Auer szólistaként gyakran fellépett – nem foglalkoztatott zsidó színészeket, zenészeket vagy táncosokat. Kivételt ez alól csak bizonyos esetek jelenthettek. Az orosz felsőoktatásban, az egyetemen, a Képzőművészeti Akadémián vagy a Műszaki Intézetben a zsidók a hallgatóság 5%-át teheték ki.³⁹ A nemesség számára fenntartott intézményekben még ennél is rosszabb volt a helyzet: a Líceumban és a Jogi Iskolában *numerus nullus* volt érvényben. A Szentpétervári Konzervatórium azonban vezetőinek kezdeményezésére, tetszés szerint vehetett fel zsidó tanulókat. Így segíthetett azután Auer a kis Jascha Heifetz családján is, akik végül 1917 nyarán Amerikába emigráltak.

Auer Lipótot kivételes tehetsége olyan magasságokba emelte, amit átlagos művész nem, zsidó származású alattvaló pedig még kevésbé érhetett el Oroszországban. Csajkovszkij, a fiatal orosz zeneszerző-nemzedék képviselője már legelső hegedűre írt művét neki ajánlotta. Auer régóta dédelgetett álma vált valóra, amikor Weimarban megismerkedhetett Liszt Ferencsel, aki a házában – a nagyhercegi palotát körülvevő parkban – tartott házi koncerten zongorán kísérté őt. Rendszeresen turnézott Európa nagyvárosaiban és szülőhazájában, Magyarországon is. Pályája mind magasabbra ívelt. 1895-ben orosz nemesi címet kapott.⁴⁰ „A cár elismerése jeléül belső titkos tanácsosnak

³⁹ A *numerus clausus* rendelkezések európai, sőt egyesült államokbeli megjelenéséről nagy vonalakban lásd: Paksa Rudolf: A magyar szélsőjobboldal története. Jaffa Kiadó, Budapest, 2012, 56.

⁴⁰ [http://en.wikisource.org/wiki/The_Encyclopedia_Americana_\(1920\)/Auer,_Leopold](http://en.wikisource.org/wiki/The_Encyclopedia_Americana_(1920)/Auer,_Leopold) (2013. november 25.)

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

nevezi ki” – írja róla a Zsidó lexikon.⁴¹ Fellépett III. Sándor, később II. Miklós cár koronázásán, 1902-ben pedig meghívást kapott a török szultán, a zenekedvelő II. Abdul Hamid udvarába is.⁴² Auert nevezték ki az Orosz Zenei Társaság vezető karmesterének. Számtalan alkalommal dirigálhatta a konzervatórium szimfonikus zenekarát, amelyet a mai napig a világ legjobb karmesterei vezényelnek.

Szentpétervártól New Yorkig

A birodalomra azonban további vészterhes évtizedek köszöntöttek. A zsidókra mért megpróbáltatások folytatódtak: pogromhullámok söpörtek végig Oroszországon. Zsidók százait gyilkolták meg, miközben a cár szólistája biztonságban lépte át a 20. század küszöbét. Ezzel szemben a konzervatórium számos növendéke került lehetetlen helyzetbe az antiszemita rendelkezések miatt. Továbbra is tanulhattak az iskolában, de szüleik törvényesen nem tartózkodhattak Szentpéterváron. E sorsban osztozott Jascha Heifetz, Mischa Elman és Efrem Zimbalist is.⁴³ A századelőn lányainak címzett levelében az „örökmozgó” Auer így írt:

„...Olyan vagyok, mint egy felhúzott gép és semmi nem tud megállítani, csak betegség vagy halál... Hogy létünk elviselhető legyen, az elsődleges feltétel – a munka. [...] Tanuljatok és

⁴¹ *Zsidó Lexikon*, 69. (Kristóf Károly által jegyzett szócikk.)

⁴² *My long life in music*, 76–88.

⁴³ Auer leír egy esetet, amikor sikerrel járt közben Mischa Elman édesapjának Szentpétervárott történő letelepedése érdekében a később, 1904-ben bombamerénylet áldozatául esett belügyminiszternél, Vjacseszlav von Plehvénel. Elman letelepedési kérelmét korábban már elutasították, de Auer szavai úgy tűnik hatottak: „[...] a törvényt természetesen be kell tartani, néha azonban engedni kell, hogy a humanitás általános törvénye, az »irgalom« törvénye mérsékelje a meglévő törvényt szabta intézkedéseket.” (Ibid. 89–90. A fordításban ’meglévő’ helyett a ’meglétező’ [sic!] szó szerepel.)

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

dolgozatok, hogy lehetőségetek legyen úgy élni, ahogy ti szeretnétek!" (Auer Lipót)⁴⁴

Az 1905-ös „véres vasárnap” drámai következményekkel járt. Az utcákon erőszak tombolt, de a különböző politikai nézetek képviselői az iskola falain belül is összecsaptak. Két professzor saját diákjainak esett áldozatul. Auernek, bár életrajza tanúsága szerint mindenről határozott véleménye volt, ezúttal igyekezett távolságot tartani az eseményektől. „Ami engem illet, aki a régi régime alatt öregedtem meg, nem hoztam áldozatot meggyőződésemet...”⁴⁵ Egy évtizeddel később mélyen megrázta a bolsevik hatalomátvétel, de a forradalomra megint csak úgy tekintett, mint a személyes életét és munkakörülményeit megzavaró kellemetlen körülményekre.⁴⁶ *Inter arma silent Musae* – e viszonyok fokozódó egzisztenciális feszültséggel jártak; azok a szálak, amelyek őt a régi világhoz kötötték, sorra elpattantak. 1917-ben hetvenkét évesen, két bőrönddel kelt útra – az Újvilágba.

„Mikor megérkeztem New Yorkba, melegen fogadtak a zenészek, a közönség és a sajtó. [...] Elmeséltem nekik oroszországi és svédországi élményeimet és ki kellett mondanom a jóslatomat, miszerint sok évnek el kell telnie, hogy Európa visszatérjen a normális kerékvágásba.

Az érzés, hogy abban a városban vagyok, ami a jelenlegi civilizáció csúcspontját képviseli, felvidított, szemem mohón itta mindazt a szépséget, ami elém tárult. A híres felhőkarcolók mély benyomást tettek rám. Engem nem taszított nagyságuk és természetfeletti

⁴⁴ *Veszprémtől Szentpétervárig*, 183. Hivatkozik: 204./ 63. jegyz. (Nadin Szibor [Nadine Sibor]: *Emlékeim Auerról*, 1–2.)

⁴⁵ *My long life in music*, 92.

⁴⁶ *Veszprémtől Szentpétervárig*, 183. Hivatkozik: 204./ 62. jegyz. (Szibor: *Emlékeim Auerról*, 15.)

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

látványuk. Alsó-Manhattan gigantikus építményei fölém tornyosuló városok benyomását keltették, melyek kebelében fekszik a világ sorsa. Bárhova mentem, megdöbbenett a városlakók lüktető élete, az életnek illetően intenzitása teljesen különbözött temperamentumomtól.” (Auer Lipót)⁴⁷

Hamarosan az ország vezető művészeti iskolái, a Juilliard School és a Curtis Intézet hegedűprofesszora lett. Alkalmanként a színpadra is visszatért – a New York-i Filharmonikusokat vezényelte. Hetvenkilenc évesen szólistaként hegedült a Carnegie Hallban! Nyolcvanadik születésnapján is e legendás teremben köszöntötték ünnepi hangversennyel tanítványai és művésztársai. A koncertre érkezők közül ötszázan szorultak ki az utcára, még állóhelyet sem kaptak. Az est fénypontjaként az idős mester lépett színpadra. George Gershwin dallal tisztelgett előtte. Auer az orosz kultúra után az amerikainak is részévé vált. Ebben az időszakban már nincs olyan szimfonikus zenekar Oroszországban vagy Amerikában, ahol ne Auer-tanítvány lenne a koncertmester. Nyaranta rendszeresen áthajózott Európába, hogy egykori kurzusai helyszínén, a németországi Loschwitzban pihenjen. 1930 augusztusában épp itt, egy szanatóriumban nyaralt, amikor végzetes tüdőgyulladást kapott. Halálhíre mindenkit váratlanul ért. Földi maradványait özvegye New Yorkba szállíttatta – ott helyezték végső nyugalomra.⁴⁸

⁴⁷ *My long life in music*, 98.

⁴⁸ A *New York Times* szerint Leopold Auer végrendeletében hat örököst nevezett meg. Három Moszkvában élő lánya, Nadine Sibor, Natalie Miklashevsky és Marie Ounkowskoi (helyesen: Ounskowsky) egyenként 6000 dollárt kapott. Két ugyancsak moszkvai unokája, Leo és Ivan Ounkowskoi (helyesen: Ounskowsky) fejenként 1000 dollárt örökölt. Az 1920-as évek második felétől Hollywoodban élő örökbefogadott unoka, Mischa Auer (Mischa Ounskowsky) pedig a fennmaradó 1000 dollárt kapta. (Leopold Auer Left His Estate to Widow. *New York Times*, 1930. október 7. 23. Az orosz nevek az eredeti cikkben megjelent formájukban szerepelnek.)

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

„Bpestről jelentik: Londoni távirat szerint életveszélyes tolongás volt a newyorki Broadwayn az ortodox kápolna körül, Auer Lipót, a veszprémi születésű, híres magyar hegedűművész temetése alkalmával. Ugyanebből a kápolnából temették annak idején Rudolf Valentint is. A temetésen világhírű művészek és közéleti szereplők jelentek meg, akik csak nagy tülekedés árán juthattak a templomba, mert a tömeg betörte a kaput. A szertartást négy, dús aranyhimzésű ruhába öltözött lelkész látta el. Jasa Heifetz maga is meghatottságtól könnyezve játszotta el Schubert „Ave Maria”-ját mestere ravatalánál, majd Josef Hoffmann, a nagy zongoraművész Beethoven „Holdvilágszonátá”-jának első tételével bucsuzott el művésztársától. Amidőn a menet megindult, a mester tisztelői

<http://genforum.genealogy.com/auer/messages/269.html> (Bejegyzés időpontja: 2011. március 29 14:38. [2013. november 25.]) Egyébként Borisz Szibor (1880–1961) Nadin (Nagyezsda) Auer férje egyben Auer egyik legtehetségesebb tanítványa volt. (*Veszprémtől Szentpétervárig*, 203./ 26. jegyz.)

Heller Ágnes filozófust rokoni szálak fűzik Auer Lipóthoz: nagymamája Auer Gyulához, Lipót öccséhez ment feleségül. Auer Gyula a nevét később Ligetire magyarosította. A zenei tehetség is tovább öröklődött egy másik Auer-leszármazotton, Ligeti György zeneszerzőn keresztül, aki Auer másik testvérének, Somának az unokája volt. (Ligeti György: Dicsőszentmárton, 1923. május 28. – Bécs, 2006. június 12.) További rokoni szálak: Auer Lipót unokahúga Vera Auer jazz zenész (vibrafon), unokája Mischa Auer színész (Mischa Ounskowsky; további személyes információk: <http://hojja-nusreddin.livejournal.com/1724030.html> [2013. november 25.]). A zenei tehetség megmutatkozott az egyik korábbi lábjegyzetben már említett Rónai (Róth) Kálmán, Auer unokaöccse esetében is, és tudjuk, hogy Auer Lipótot néhány hazai fellépésén húga, Auer Emília kísérte zongorán. (*Balatonfüredi Napló*, 1862. augusztus 10.; *Zenészet*, 1864. szeptember 8.) Heller szerint kevés személyisége van a magyar kultúrának, aki ilyen egyértelmű pályát futott be külföldön, és ekkora befolyással bírt a rákövetkező generációk művészetére, mint Auer. New Yorkban ma is „mindenki ismeri őt” – meséli. Amikor arról beszél, hogy ő is az Auer család leszármazottja, azonnal érdeklődők csoportja veszi körül. A filozófusnő egy Adytól kölcsönzött képpel példázza Auer Lipót pályafutását, amely: *Az értől indul el, s befut a szent nagy Óceánba*. (ATV, Jam: Heller Ágnes interjú. Ady Endre: *Az Értől az Óceánig*.)

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

megrohanták a koszorukat, hogy egy-egy levelet vigyenek magukkal emlékül.”⁴⁹

Auer kétségtelenül olyan világsztár volt, akit nem a sajtó szeszélye és a közönség kegyei emeltek éteri magasságokba, hanem a sokszor kipróbált produkció minősége. Magyarinak vallotta magát, *Magyar rapszódia*ájában is a hazája iránti érzései szólaltak meg,⁵⁰ és eközben az egyetemes kultúra része lett. *A Zene* című lap Auer nekrológiájában a személyes hovatartozásáról valló hegedűművészt idézte:

„...A művészpálya okozta nemzetköziség csak az állampolgársági papírosokmányokon van meg; érzésben minden művész hovatartozását a hazai rög dönti el.”⁵¹

⁴⁹ Auer Lipót newyorki temetése. In: *Veszprémvármegye*, 1930. szeptember 7. 5.

⁵⁰ Leopold Auer: *Rhapsodie hongroise*, Op. 2.

⁵¹ *Veszprémtől Szentpétervárig*, 197–198. Az eredeti cikkre való hivatkozás helyesen: Auer Lipót 1845–1930. In: *A Zene*, 1930. augusztus 1. (XI. évf. 16. szám), 273.

Mezei Zoltán József, MA

Egy veszprémi hegedűs példátlan pályafutása a cári udvartól a Carnegie Hallig – Szemelvények Auer Lipót életéből

From the Court of the Russian Tsar to the Carnegie Hall: The Unprecedented Career of a Violinist from Transdanubia. Excerpts from Leopold Auer's Life

BIBLIOGRÁFIA

AUER, Leopold 1980 *Violin Playing As I Teach It*. New York, Dover Publications, Inc.

AUER, Leopold 1923 *My Long Life In Music*. New York, Frederick A. Strokes Company.

AUER Lipót 1995 *My long life in music* [sic! – magyar nyelvű változat]. Fordította: Takács Viola és Sebestyén Rita.⁵² In: *Vár ucca tizenhét*, negyed-évkönyv, III. évf. 1. szám, Auer Lipót-összeállítás, Veszprém, Nagy Károly, Sípos Zoltán VMK, 5–101. (Továbbiakban: *Vár ucca tizenhét*.)

AUER Lipót *A hegedűjáték, ahogy én tanítom*. In: *Vár ucca tizenhét*, 103–153.

ENCYCLOPAEDIA JUDAICA 1996 Vol. 3. Jerusalem, Keter Publishing, 840. (Leopold Auer.)

HEIFETZ, Jascha *A gyakorlásról, pályája kezdetéről és Auer Lipótról*. In: *Vár ucca tizenhét*, 207–209.

KOVÁTS Péter – BÁRÁNY László 2011 *Gyökerek és ágak – Auer Lipót története*. OliveArt, Veszprém. DVD.

RAKOS Miklós *Veszprémtől Szentpétervárig*. [Részletek.] In: *Vár ucca tizenhét*, 155–204.

MENUHIN, Yehudi – DAVIS, Curtis W. 1981 *Az ember zenéje*. Zeneműkiadó, Budapest.

⁵² Kováts Péter szóbeli közlése. A kötet impresszumából ez az információ elmaradt.